

XV MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O MUZIČKOJ TEORIJI I ANALIZI *NARRATIVE WALKS THROUGH MUSIC*

Srđan Teparić

Univerzitet umetnosti u Beogradu
Fakultet muzičke umetnosti
teparic@fmu.bg.ac.rs

Primljeno / Received 25. 10. 2024.
Prihvaćeno / Accepted 29. 11. 2024.

Tijana Ilišević

Univerzitet umetnosti u Beogradu
Fakultet muzičke umetnosti
tijana.ilisevic@gmail.com

U Beogradu je, u periodu od 4. do 6. oktobra 2024. godine, održana XV bijenalna međunarodna konferencija o muzičkoj teoriji i analizi pod nazivom *Narativne šetnje kroz muziku (Narrative Walks through Music)*, u organizaciji Katedre za muzičku teoriju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu. Reč je o značajnom naučnom skupu koji okuplja mnogobrojne muzičke teoretičare iz čitavog sveta.

Tema konferencije je inspirisana knjigom *Šest šetnji kroz narativnu šumu (Six Walks in the Fictional Woods)* Umberta Eka (Umberto Eco). Obuhvaćeno je široko područje koje se proteže od odnosa muzičke i književne teorije do narativa o i u muzici, i od muzičke narativnosti kao distinktivnog polja unutar nauke o muzici do narativnosti u smislu njenih osobina. Obuhvaćena su i pitanja modaliteta narativne analize, aktorijalnosti, gesturalnosti, topika, stilova, diskursa, diskurzivnih konekcija kroz muzičko vreme-prostor, pitanja muzičkog narativa kao dela muzičke gramatike, uloge narativnih arhetipova u stvaranju žanra i dr.

Oko ovako koncipirane teme konferencije okupilo se trideset i devet izlagača sa ukupno trideset i jednim radom, od kojih su tri plenarna predavanja. U svakom od tri dana trajanja konferencije mogla su da se čuju neka od najznačajnijih imena savremene nauke o muzici. Prvi dan, plenarno predavanje pod nazivom *Muzička dramaturgija kao deo retorike (Musical Dramaturgy as Part of Rhetorics)* održao je Žoan Grimalt (Joan Grimalt), redovni profesor Katalonske visoke škole za muziku (Escola Superior de Música de Catalunya). Drugi dan, Majkl Klajn (Michael Klein) sa Bojer koledža za muziku i igru (Boyer College of Music and Dance) iz Filadelfije govorio je na temu *Ne-metodologija za šetnju kroz muzičko-narativne šume (A Non-Methodology for Walking through the Musical-Narrative Woods)*, i najzad, trećeg

dana predavanje je održao Majkl Elis (Michael Allis) iz Škole za muziku Univerziteta u Lidsu (School of Music, University of Leeds) na temu *Narativna šetnja kroz uvertiru Minutni Pjero Granvila Bantoka (1908) (A Narrative Walk through Granville Bantock's The Pierrot of the Minute Overture /1908/)*. Sva plenarana predavanja naišla su na veliko interesovanje publike.

Kroz tri konferencijska dana, sesije su bile podeljene na tematske celine koje su u fokus postavljale ispitivanje narativa i narativnosti kroz različite stilske epohe i žanrove, zatim odnos narativa i popularne kulture i status naratologije u muzičkoj analizi i teoriji. Shodno tome, sesije su nosile sledeće nazive: *Narativ u vokalnoj muzici (Narrative in vocal music)*, *Narativ, opera i progresivnost (Narrative, opera and progressive)*, *Narativ i popularna kultura (Narrative and popular culture)*, *Narativ, izvođaštvo i klavirska muzika (Narrative, performance and piano music)*, *Narativ i teorija (Narrative and theory)*, *Narativ i analiza (Narrative and analysis)*, *Narativni putevi: morfološki, fenomenološki (Narrative roads: morphological, phenomenological)*.

Izloženi radovi pokrivali su široki dijapazon tema, što je bilo jasno već prvog dana. Ukoliko bismo u obzir uzeli žanr, jedan deo radova bio je posvećen španskoj vokalnoj muzici, pa smo tako mogli da se upoznamo sa „rečnikom“ muzičkih znakova vezanih za tradiciju španskog romantizma kroz solo pesme Hoakina Rodriga (Joaquín Rodrigo) (Karlos Viljar-Taboada /Carlos Villar-Taboada/), ili, kroz operu Felipea Pedrelja (Felipe Pedrell) (David Fereiro Karbaljo /David Ferreiro Carballo/). Predmet razmatranja bila je i narativnost u operi u opštem smislu te reči, ali i u dva posebna slučaja koja bi trebalo da se izdvoje. Tako, jedan od njih (Lućing Gao /Liu-qing Gao/) ukazuje na razmatranje posebnog tenorskog faha *mezzi caratteri* u operi *Don Đovani* Đuzepea Gacanige (Giuseppe Gazzaniga), napuljskog kompozitora iz XVIII veka, dok drugi (Danijel Serano /Daniel Serrano/) istražuje vezu baroknih stilskih crta sa izrazom savremenog italijanskog kompozitora Salvatorea Šijarina (Salvatore Sciarrino) u operi *Pesma je tužna, zašto? (Il canto s'attrista perchè?)*. Karlos Viljar-Taboada se u svom radu naslovljenom *Ciklus pesama Hoakina Rodriga na Mačadove pesme: narativno čitanje muzičkih topika (A Joaquín Rodrigo's Song Cycle on Machado's Poems: A Narrative Reading on Musical Topics)* kroz narativnu prizmu fokusirao na analizu ciklusa pesama Hoakina Rodriga *Con Antonio Machado* (1971), koristeći se topikalnom metodom. Na opšti način, narativom u operi se bavio Konstantin Zenkin, koji je u radu *O vrstama muzičkog narativa u operi (Concerning the Types of Musical Narrative in Opera)* identifikovao glavne vrste muzičke naracije i istakao važnost istraživanja kako sa teoretskog, tako i sa praktičnog aspekta.

Pored ovih, jedan deo radova bio je okrenut prema popularnoj kulturi, pa smo tako mogli da se upoznamo i sa načinom transpozicije književnosti Edgara Alana Poa (Edgar Allan Poe) na solo albumu *Dark Chapter* pevača *progressive* metal grupe

Dream Theatar Majkla Romea (Michael Romeo), ali i sa petostrukim kodiranjem u jednom od filmova o Indijani Džonsu (Indiana Jones) (Metju Arnt /Matthew Arndt/), te vizuelnim znacima i topicima u muzici komponovanoj za Netflix triler seriju *Igra lignje* (*Squid Game*) (Juna Lidija Li /Eunah Lydia Lee/), preko odnosa između vizuelnih elemenata filma i filmske muzike.

Prvi dan konferencije u jednom segmentu bio je posvećen i muzičkoj interpretaciji kroz prizmu filozofije Pola Rikera (Paul Ricoeur) (Kajo Sezar Braga Bresan /Caio Cezar Braga Bressan/, Vilijam Tešeira /William Teixeira/), putem objašnjenja vida izvođačke improvizacije (Monika Karvaševska, Beata Orel), ili, recimo, preko analize gestova kod pijanista (Marija Dinov), te ispitivanju narativa u klavirskoj muzici afroamerikanaca (Niko Šuler /Nico Schüler/).

Mogli bismo da izdvojimo i dva rada koja su se bavila sasvim specifičnim temama. Prva se tiče načina slušanja muzike, objašnjenih u izlaganju Gabriela Marina (Gabriele Marino) – *Enuncijacija, ili mesto snimka. Teorija fonografskog kadra i tačka slušanja* (*Enunciation, or The Place of Record. A Theory of the Phonographic Shot and the Point of Listening*). Primenu teorije enuncijacije, ovaj autor je postavio oslanjajući se na radove Benvenista (Émile Benveniste), Gremasa (Algirdas J. Greimas) i Meca (Christian Metz).

Kao intrigantna mogla bi da se navede tema Kevina Kursela (Kevin Courcelle), koji je u radu *Lajtmotiv kao glasina: propagacija i distorzija informacija u muzici* (*Leitmotif as Rumor: Propagation and Distortion of Information in Music*) diskutovao o tome kako se muzički lajtmotiv razvija kroz različite varijante, načinima sličnim širenju glasina.

Drugi dan konferencije u potpunosti je bio posvećen narativnim teorijama i analizama primenjenim na raznovrsnim uzorcima. Nekoliko radova posebno je bilo usmereno prema primeni narativnih analiza. Recimo, procesi de-narativizacije i (re)narativizacije muzičkog jezika kod Aleksandra Skrjabina ukazivali su na interakciju između tri nivoa muzičke organizacije – muzičkog jezika (morfologija i sintaksa), semantike i forme (Giorgi Berijašvili /Georges Beriachvili/). Tekst, kontekst i intertekstualnost objašnjeni su na primerima muzike Vensana d'Endija (Vincent d'Indy) sa navođenjem razloga za „nestajanje“ paradigme „muzike kao jezika“ na prelazu iz XIX u XX vek (Elena Rovenko). Dilan Principi (Dylan Principi) je u radu pod nazivom *Hermeneutika naspram semiotike: lažna dihotomija topičke teorije* (*Hermeneutics versus Semiotics: Topic Theory's False Dichotomy*) diskutovao o vezi između semiotike i hermeneutike u topikalnoj teoriji, tvrdeći da je istorija ove anglosaksonske teorije stvorila lažnu dihotomiju između dva pomenuta pristupa. Kao poseban kuriozitet, kojim je uzgred obogaćena široka paleta tema na konferenciji, trebalo bi da se izdvoji rad Džejmsa Denisa (James Dennis), koji se bavio odnosom između konstruisanog umetničkog jezika *Toki Pona* (*Toki Pona*) i Šopenove (Frederick Chopin) *Mazurke op. 6 br. 2*.

Poseban segment konferencije ticao se radova posvećenih Poljskoj školi: semantičko-strukturalna analitička razmatranja ukazala su na način tretmana muzičkog vremena kod Lutoslavskog (Witold Lutosławski) (Tijana Ilišević), a muzici istog kompozitora je sa stanovišta narativnosti pristupljeno na potpuno drugačiji način – psihomuzikološki (Olga Mirenko-Mikejšina). Slični primeri prikazani su i u radu u kome je objašnjen antinarativ u klavirskim koncertima poljskih kompozitora XXI veka (Malvina Marčinjak).

Muzički teoretičari Srđan Teparić i Tijana Ilišević su se u radu *Savremena srpska teorijska misao kroz narativne šetnje (Contemporary Serbian Theoretical Thought through Narrative Walks)* bavili istraživanjem narativnosti u savremenoj srpskoj muzičko-teorijskoj misli, posebno u vezi s analizom narativnih strategija u muzici XX veka (odnosi između jezika i stila, harmonskih struktura, tonske vertikale i zvučnih masa). U tom smislu, na konferenciji se predstavila i Nataša Crnjanski koja je na analitički način prikazala semantički i zvučni potencijal muzike savremene srpske kompozitorke Ivane Govorčin. O širokom opsegu tema kojima se današnji muzički teoretičari u Srbiji bave, govori i rad Nikole Komatovića i Jelene Rakić koji su se bavili konceptualnim metaforama života u muzici savremenih britanskih pop bendova.

Trećeg dana konferencije između ostalih su izloženi i radovi koji su razmatrali narativ i narativnost u muzici renesanse. Tako je, recimo, u jednom od njih zastupljeno predstavljanje narativnih sredstava kojima se služio renesansni kompozitor Francisko Guerero (Francisco Guerrero) (Valentin Benavides Garsija /Valentín Benavides García/). Muzički teoretičari Zoran Božanić i Senka Belić, svoje izlaganje naslovljeno *Uticao srednjovekovne muzičke teorije na renesansni narativ o kontrapunktu (The Influence of Medieval Music Theory on the Renaissance Narrative of Counterpoint)*, zasnovali su na napisima iz primarnih izvora srednjovekovnih i renesansnih teoretičara. Još jedna tema upotpunila je blok vezan za renesansnu muziku, pa je tako izložen i rad posvećen razumevanju sinhronih i asinhronih unakrsnica, implicirajući odnos disonance ili hromatske alteracije u kompozicijama Viliijama Berda (William Byrd) (Eduardo Sola Šagas Lima /Eduardo Solá Chagas Lima/).

Razmatrana je i narativnost harmonskih sredstava u džez muzici Viktora Janga (Victor Young), konkretno, u pesmi *Stela pod zvezdama (Stella by Starlight)* iz 1944. godine (Dimitar Ninov). Rad pod nazivom *Morfološki pristup stvaranju muzičke naratologije (A Morphological Approach to Creating Musical Narratology)* bio je zasnovan na pedagoškom pristupu, što predstavlja poseban doprinos konferenciji (Martin Višnik /Martin Vishnick/). Univerzalni aksiom „melodijski arhetip“ kao fenomenološki princip prikazan je u radu koji je bio usmeren prema primerima muzike Ligetija (György Ligeti), pa je tako, uz pitanje da li melodija može da stvori narativ, završena i sama konferencija posvećena fenomenu narativnosti u muzici.

XV bijenalna međunarodna konferencija o muzičkoj teoriji i analizi, u organizaciji Katedre za muzičku teoriju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu, održana pod pokroviteljstvom Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija, učinila je mogućim susret stručnjaka iz oblasti muzičke teorije, muzikologije, kompozicije i izvođaštva, okupljenih oko iste ideje. U prijatnoj i inspirativnoj atmosferi su razmenjena mišljenja, razmotrene različite perspektive, uz otvaranje novih puteva saradnje i zajedničkog istraživanja muzike.